

Юридична природа порядку денного асоціації між Україною та Європейським Союзом

16

Віктор МУРАВІЙОВ,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри порівняльного і
європейського права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ) створив підґрунтя для початку переговорів про нову угоду з ЄС, основою якої мала стати зона вільної торгівлі. У вересні 2008 року під час Паризького саміту Україна—ЄС було погоджено, що новий документ матиме форму угоди про асоціацію [8]. У зв'язку з підготовкою нової угоди в червні 2009 року на засіданні Ради з питань співробітництва Україна—ЄС у Брюсселі було схвалено Порядок денний асоціації Україна—ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію (ПДА) [10]. Цей документ набрав чинності 24 листопада 2009 року шляхом обміну нотами між дипломатичними відомствами України та ЄС [3], прийшовши на заміну Плану дій Україна—ЄС [4]. Він є окремим інструментом співпраці нашої держави та ЄС, що діятиме разом з Європейською політикою сусідства (ЄПС) [6] та політикою Східного партнерства (ПСР) [7].

Схвалення ПДА ознаменувало початок першого етапу інтеграції України до ЄС, адже він спрямований на імплементацію майбутньої Угоди про асоціацію, складовою частиною якої стане зона вільної торгівлі. Як і інші документи, ухвалені Радою з питань співробітництва Україна—ЄС, ПДА має рекомендаційний характер. Його положення можна віднести до м'якого права, застосування якого з боку ЄС є найхарактернішим для регулювання насамперед політичних відносин і всередині Союзу, і в стосунках ЄС із третіми країнами. Проте він поступово стає практично найзначущішим серед усіх документів, які визначають основи співпраці України та Євросоюзу. ПДА не має термінів виконання. Метою його ухвалення є полегшення імплементації тимчасової, а згодом — і повноцінної Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Однак лише цим значення документа для України обмежується: важливою особливістю ПДА є те, що (хоча він і не містить положень про можливе членство України в Союзі), за своєю суттю документ спрямований на підготовку країни до виконання Копенгагенських критеріїв вступу до ЄС — політичних, економічних і правових.

ПДА складається зі вступу і трьох розділів, де визначено принципи, сфери й інструменти співпраці сторін. У вступній частині ПДА підкреслюється, що розвиток відносин між Україною та ЄС сприяв створенню умов для

переходу від співробітництва до поступової економічної інтеграції та поглибленої політичної асоціації.

На наш погляд, відокремлення економічної інтеграції від політичної асоціації є штучним і тільки вносить плутанину у визначення нових рамок відносин України з ЄС, спровоковану позицією української сторони (в основі якої лежить політична кон'юнктура). Річ у тому, що серед західних концепцій розвитку інтеграції одним із найвпливовіших залишається поділ процесу економічної інтеграції на стадії, кожна з яких має відповідні ознаки й передбачає подальше її поглиблення і поширення на нові сфери. До таких стадій належать зона вільної торгівлі (ЗВТ), митний союз, спільний ринок, економічний союз та повна інтеграція. Інтеграція починається зі створення ЗВТ. Підписання угоди про асоціацію з ЄС, складовою якої є створення ЗВТ, означатиме перехід до першої стадії інтеграції України до Європейського Союзу. Оскільки інтеграція є складовою асоціації, втрачає сенс відокремлення економічної інтеграції і політичної асоціації в межах однієї угоди. Такий поділ був би виправданий, якби йшлося про дві різні угоди. Позиція ЄС ґрунтується на недоцільності підписання двох окремих угод, що відповідає наявній договірній практиці організації. А оскільки ПДА є спільним документом, то в

ньому певним чином знайшли віддзеркалення позиції обох сторін.

У ПДА підкреслюється, що Україна як європейська країна має спільну з Європою історію і поділяє спільні з державами—членами ЄС цінності. Зазначається, що Угода про асоціацію має створити нові інститути співпраці, поглибити політичну асоціацію й економічну інтеграцію шляхом установалення взаємних прав і обов'язків [5, с. 28].

Серед принципів співробітництва сторін у форматі нових відносин ПДА робить наголос на повазі до загальної цілі досягнення асоціації, повазі до спеціальної мети з полегшення та підготовки реалізації Угоди про асоціацію, забезпеченні прозорості, спільної відповідальності сторін за реалізацію ПДА, досягненні помітних результатів шляхом поступової імплементації практичних заходів, послідовності й достатності засобів для виконання пріоритетів, імплементації окремих стадій документа з використанням різних швидкостей, спільній оцінці імплементації шляхом доповідей, моніторингу досягнутого прогресу.

До інструментів імплементації ПДА належать: обмін технічними експертами і радниками, кращою практикою та ноу-хау; надання інформації; підтримка можливостей створення і посилення інститутів; поради щодо гармонізації законодавства з *acquis communautaire* [2]; започаткування діалогу в окремих секторах співробітництва. Важливим також є використання інструментів Східно-го партнерства. Пріоритети і напрями імплементації ПДА визначає створений згідно з положеннями ч. III п. 9 Спільний комітет старших посадових осіб.

ПДА передбачає продовження політичного діалогу, започаткованого УПС і Планом дій Україна—Євросоюз, що тісно пов'язано з виконанням Україною стандартів Ради Європи та ЄС. Політичний діалог спрямовано на посилення поваги до демократичних принципів, верховенства права, запровадження належного управління, забезпечення прав людини, боротьбу з корупцією. Для цього, проводячи конституційні та інші реформи, Україна має враховувати рекомендації Венеційської комісії Ради Європи, стандарти Європейської хартії місцевого самоврядування, оцінки SIGMA (*Support for Improvement in Governance and Management*—Програма підтримки вдосконалення врядування та менеджменту), рекомендації ОБСЄ та Бюро демократичних інститутів із прав людини (БДІПЛ). У сфері захисту прав людини Україна має забезпечити імплементацію Конвенції ООН про права осіб з обмеженими можливостями і факультативного протоколу до неї. Задля протидії корупції Україна має завершити ратифікацію Конвенції ООН проти корупції та Конвенції Ради Європи з кримінального права проти корупції, імплементувати національний план дій протидії корупції у співпраці з відповідними органами ЄС.

Тісне співробітництво передбачене в сфері зовнішньої політики і політики безпеки. Воно включає посилення консультацій і координацію через дипломатичні й військові канали для розв'язання міжнародних проблем, враховуючи приєднання України до декларацій і спільних позицій ЄС; продовження діалогу з питань імплементації Стратегії європейської безпеки; визначення можливостей участі України в операціях в рамках ЄПБО; подальшу імплементацію Севільських домовленостей 2002 року щодо консультацій і співпраці ЄС та України з питань участі останньої в операціях із врегулювання конфліктів та відповідних навчаннях; вивчення можливостей участі Збройних Сил України у формуванні багатонаціональних тактичних бойових груп; посилення співпраці з урегулювання конфлікту в Молдові (в рамках формату «5+2»); продовження консультацій щодо санкцій, які застосовує ЄС; військову і технологічну співпрацю ЄС та України; заохочення співробітництва щодо визначених дій між українськими інституціями, з одного боку, й агенціями та органами ЄС, задіяними у сфері СЗППБ і ЄПБО, — з другого (наприклад, Європейською оборонною агенцією, Інститутом ЄС із вивчен-

ня питань безпеки, Супутниковим центром ЄС та Європейським коледжем із питань безпеки й оборони). До цієї сфери співпраці віднесено також боротьбу з тероризмом, нерозповсюдження зброї масового знищення, запобігання незаконному експорту зброї на засадах Спільної позиції Ради ЄС 2008/944/СЗППБ. У ПДА міститься положення про необхідність ратифікації Україною Римського статуту про створення Міжнародного кримінального суду.

У контексті зобов'язань, які містяться у Плані дій 2007 року [1], передбачено тісну співпрацю у сфері свободи, безпеки та юстиції. Перед Україною стоїть завдання розвивати систему захисту персональних даних на основі ратифікації Конвенції Ради Європи 1981 року про захист персональних даних і додаткового протоколу до неї та їхньої подальшої імплементації, що є умовою для підписання угод між Україною та Європолом і Євроюстом, включно з обміном оперативною інформацією. За допомогою ЄС Україна має вдосконалювати законодавство й інституційну структуру у сфері регулювання міграції для запобігання нелегальному переміщенню осіб і торгівлі людьми. Наша держава також повинна практично втілювати Конвенцію ООН про статус біженців 1951 року й відповідного Протоколу 1967 року, Конвенцію ООН проти транснаціональної злочинності 2000 року; розробляти умови для запровадження безвізового режиму між Україною та ЄС у довгостроковій перспективі, про що було домовлено під час Паризького саміту у вересні 2008 року. Для цього потрібно приділити увагу питанням безпеки документів, нелегальної міграції, включаючи реадмісію, громадського порядку і безпеки, зовнішніх зносин. Держави—члени ЄС мають використовувати можливості, які існують у рамках *acquis* Союзу, для зменшення чи скасування візових зборів для фізичних осіб. Також важливими є розробка, впровадження та вдосконалення стратегії, правової бази та процедури інтегрованого управління кордонами, зокрема й допомога з боку ЄС. За технічної підтримки ЄС має бути продовжено процес демаркації кордонів України відповідно до міжнародних стандартів. Планується посилити співробітництво в рамках наявних робочих домовленостей між адміністрацією Державної прикордонної служби України та Фронтекс, включаючи, зокрема, аналіз та управління ризиком.

Буде посилено правоохоронне та судове співробітництво для мінімізації ризиків безпеки під час проведення чемпіонату Європи з футболу «Євро-2012».

Окрему увагу приділено економічному співробітництву, де основним завданням є створення в Україні ринкової економіки, що повноцінно функціонує, та поступового наближення її політик до політик Союзу. Також передбачається надання нашій державі експертної підтримки з боку інститутів ЄС.

Україна має працювати над створенням відкритих, конкурентних та прозорих правил і процедур приватизації та їх імплементацією відповідно до найкращих практик ЄС.

У сфері торгівлі та питань, пов'язаних із нею, пріоритети буде визначено після завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію.

Передбачено співпрацю сторін у підготовці належної імплементації правил про походження товару, які використовуватимуться між Україною та ЄС, зокрема, шляхом передачі повноважень щодо сертифікації походження від Торгово-промислової палати до митних органів до набуття чинності Угоди про асоціацію, реалізації відповідних проектів *Twinning* (форма прямої технічної співпраці центральних органів виконавчої влади країни, що виступають бенефіціарами цього виду зовнішньої допомоги ЄС, та органів влади країн—членів Євросоюзу) для Державної митної служби України із застосування правил походження.

Україна розроблятиме законодавство у сфері технічного регулювання, стандартизації, оцінки

відповідності, ринкового нагляду, метрології та акредитації щодо положень, які регулюють обіг промислових товарів відповідно до *acquis* ЄС, для усунення торговельних бар'єрів, застосування заходів відповідно до індикаторів для проектів бюджетної підтримки ЄС у сфері стандартизації протягом 2010–2012 років.

Також передбачено поступове наближення законодавства та практик України до законодавства та практик ЄС із санітарних та фітосанітарних заходів у харчовій та кормовій промисловості, забезпечення здоров'я та нормальних умов утримання тварин (Регламент 882/2004/ЄС). Комісія ЄС надаватиме Україні допомогу в цій сфері шляхом навчання працівників компетентних органів державної влади України, вдосконалення лабораторій відповідно до вимог ЄС, підготовки їхньої акредитації відповідно до стандартів ISO (*International Organization for Standardization* – Міжнародна організація зі стандартизації), організації інформаційних кампаній щодо правил та вимог доступу до ринку ЄС.

У сферах торгівлі послугами, свободи заснування підприємств та інвестицій пріоритети буде визначено після завершення переговорів стосовно Угоди про асоціацію.

Передбачено ефективний діалог про рух капіталів та платежів, зокрема, для моніторингу дотримання всіх наявних зобов'язань та підготовки до підписання нової Угоди про асоціацію.

Має бути посилено співробітництво, зокрема через технічну допомогу з боку ЄС, у сфері державних закупівель. Передбачено роботу в напрямі створення в Україні незалежного наглядового органу відповідно до Директиви ЄС 89/665 (зі змінами, внесеними згідно з Директивою ЄС 2007/66) та забезпечення його достатньої адміністративної спроможності, а також подальшу гармонізацію законодавства України з *acquis* ЄС щодо державних закупівель, як визначено в Директивах 2004/17 та 2004/18.

Значні заходи намічено здійснити у сфері забезпечення конкуренції. Україна та ЄС співпрацюватимуть задля створення ефективної системи контролю та моніторингу державної допомоги в Україні. Конкурентна політика передбачатиме посилення прозорості та передбачуваності в Україні, зокрема оприлюднення рішень Антимонопольного комітету України в короткий термін після їх ухвали, забезпечення конвергенції конкурентного законодавства та практики України до *acquis* ЄС, зокрема щодо правил контролю за злиттям підприємств та щодо принципів, використовуваних під час імплементації й посилення конкурентного законодавства.

Передбачається посилення співробітництва із захисту прав інтелектуальної власності, зокрема, шляхом належного впровадження стандартів, закріплених у Директиві 2004/48/ЄС та Регламенті Ради ЄС 1383/2003 щодо митних дій, застосування ефективних заходів проти підробок і піратства, посилення правозастосовних спроможностей на рівні органів державної влади України (адміністративних, судових та виконавчих).

У сфері спрощення торгівлі та митній справі намічено розвиток взаємного прозорого торговельного середовища. У зв'язку з цим передбачено посилення адміністративної та виконавчої спроможностей митної адміністрації України задля підтримки спрощення законної торгівлі та запобігання шахрайству; використання оновлених митних програм ЄС; подальший розвиток митного законодавства України та його імплементаційних положень відповідно до міжнародних інструментів і стандартів, застосовуваних у митній сфері й торгівлі, зокрема й ті, що розроблені ЄС, Світовою митною організацією (Оновлена Кіотська конвенція 1974 року), СОТ, ООН (Конвенція про гармонізацію прикордонного контролю 1982 року); співробітництво із впровадження сучасної гармонізованої системи опису й кодування товарів для впровадження комбінованої номенклатури та забезпечення чіткої і зрозумілої класифікації товарів; забезпечення найвищих стандартів доброчес-

ності на кордоні шляхом реалізації заходів, що відображають принципи Аруської декларації Всесвітньої митної організації 1993 року. Як індикатор може бути використано Програму ЄС щодо митної етики. У сфері митної оцінки передбачено обмін найкращими практиками в питанні імплементації стандартів СОТ (Угода про застосування статті VII ГАТТ 1994 року). Важливим учасцем майбутня участь України в Робочій групі ЕС – EFTA (*European Free Trade Association* – Європейська асоціація вільної торгівлі) та Робочій групі ЕС – ECFTA, а також в ECG (*Electronic Customs Group* – Група електронних мит) – NCTS (*New Computerised Transit System* – Нова комп'ютеризована транзитна система). Перед нашою державою стоїть завдання з наближення її транзитного законодавства, операційних процедур, систем інформаційних технологій до конвенцій ЄС/ECFTA щодо спільних транзитних процедур та спрощення формальностей у торгівлі товарами для забезпечення майбутнього приєднання України до зазначених документів та участі у спільній транзитній системі.

Запроваджується діалог у питаннях, визначених у розділі «Торгівля та сталий розвиток Угоди про асоціацію». Однак відповідні пріоритети прозорості регулювання будуть окреслені після завершення переговорів. Те саме стосується й торгівлі та регуляторного співробітництва.

Співпраця в сфері енергетики, ядерної проблематики також здійснюватиметься після імплементації Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та ЄС із питань співробітництва в галузі енергетики та враховуючи необхідність імплементації *acquis* ЄС. Особлива увага приділятиметься інтеграції енергетичних ринків та приєднанню України до Договору про Енергетичне співтовариство. Закон України «Про засади функціонування ринку природного газу» (від 8 липня 2010 року) має відповідати нормам ЄС (Директива 2003/55/ЄС, Регламент ЄС 1775/2005). Передбачено повну імплементацію Спільної заяви за результатами Міжнародної інвестиційної конференції з модернізації газотранзитної системи України від 23 березня 2009 року, а також роботу в напрямі інтеграції об'єднаної енергетичної системи України до центральної європейської електричної мережі відповідно до умов UCTE (*Union for the Co-ordination of Transmission of Electricity* – Союзу з питань координації передачі електроенергії). Буде продовжено співробітництво у спільному проекті ЕС–МАГАТЕ–Україна задля оцінки ядерної безпеки українських атомних електростанцій.

Передбачається вироблення державного внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту шляхом гармонізації наявних норм із загальноновизнаними міжнародними стандартами й методологіями та найкращою практикою ЄС, а також співробітництва з відповідними інституціями та органами ЄС.

У сфері оподаткування зусилля мають бути спрямовані на покращення й удосконалення податкової системи та адміністрування в Україні відповідно до міжнародних та європейських стандартів, уключаючи підготовку до поступового наближення до структури оподаткування, закріпленій в *acquis* ЄС і передбаченій у Додатку до Угоди про асоціацію. Важливим є покращення міжнародного податкового співробітництва для посилення ефективного управління у податковій сфері. Мають бути взяті до уваги й принципи Кодексу поведінки ЄС з оподаткування бізнесу. Передбачено розвиток співробітництва з податковими адміністраціями держав-членів ЄС шляхом обміну новим досвідом та тенденціями у сфері оподаткування.

У галузі статистики важливими стають підготовка до імплементації статистичного компендіуму ЄС, який є додатком до Угоди про асоціацію; розробка та впровадження Плану дій із співробітництва з митницею для покращення торговельної статистики шляхом обговорення зазначеної тематики з експертами ЄК; забезпечення пов-

ної функціональності SMIS+ (*Single Management Information System* — Єдина система управління інформацією) для України з визначенням кінцевих термінів надання інформації на регулярній основі. ЄС забезпечуватиме навчання щодо SMIS+ для України та здійснюватиме аналіз пілотних результатів за допомогою ESTAT (*Electronic data collection system in Statistics* — Система електронного збору статистичних даних).

Співпраця у сфері транспорту спрямовувалася на підготовку до імплементації *acquis* ЄС, зазначених у відповідних додатках до Угоди про асоціацію, та підтримку України під час реалізації на початку 2010 року Всеохопної національної транспортної стратегії, підвищення безпеки на дорогах, розвитку комбінованих та мультимодальних послуг, модернізації інфраструктури, імплементації відповідних міжнародних конвенцій ММО (Міжнародна морська організація), завершення підготовки тексту всеохопної Угоди про спільний авіаційний простір, розробки та впровадження нового Повітряного кодексу України, гармонізації законодавства у сфері безпеки польотів та посилення адміністративної спроможності органів державної влади, відповідальних за політику в сфері авіації, розвитку співробітництва з Європейським агентством із безпеки польотів та ЄК із питань безпеки польотів.

У галузі охорони навколишнього природного середовища передбачено співпрацю в підготовці до імплементації *acquis* ЄС, зазначених у відповідних додатках до Угоди про асоціацію. ЄС надаватиме підтримку Україні в розробці Національної стратегії з питань навколишнього природного середовища на період до 2020 року та Національного плану дій з питань навколишнього природного середовища на 2009–2012 роки; в розвитку національних імплементаційних інструментів відповідно до багатосторонніх угод у сфері навколишнього природного середовища, підписаних і ратифікованих Україною та Європейським співтовариством (Додаток 2); в упровадженні Кіотського протоколу через діалог у рамках спільної робочої групи Україна–ЄС із питань зміни клімату щодо нової угоди про зміни клімату на період після 2012 року та прийнятних критеріїв для використання механізмів Кіотського протоколу; в участі в Робочій групі DABLAS (*Danube Black Sea Task Force* — Цільова робоча група Дунай — Чорне море); у спільній роботі з імплементації дорожніх карт для досягнення Цілей розвитку тисячоліття, котрі стосуються води, та Цілей Інтегрованого управління водними ресурсами, використовуючи діалог щодо національної політики в рамках Водної ініціативи ЄС; у забезпеченні реалізації Бухарестської конвенції і протоколів до неї та спільній роботі зі сторонами документа для сприяння приєднання до нього Європейського Співтовариства; у вивченні можливостей участі України в окремих заходах Європейського агентства з питань навколишнього природного середовища зі збору та поширення інформації; у створенні в Україні Регіонального екологічного центру.

Україна та ЄС співпрацюватимуть у промисловій та підприємницькій політиках, що стосуються малих та середніх підприємств, відповідно до найкращої практики ЄС та підтримуватимуть регулярний діалог щодо цих політик із залученням урядовців і представників ділових кіл України та Євросоюзу.

Передбачається посилення співробітництва в розробці всіх підгалузей законодавства про товариства, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит шляхом обміну досвідом та інформацією про найкращі практики й діючі регуляторні рамки, здійснення підготовки до імплементації *acquis* ЄС, зазначеного у відповідних додатках до Угоди про асоціацію; шляхом поступового наближення законодавства України у сфері товариств до конкретного *acquis* ЄС, перегляду Закону України «Про

акціонерні товариства» (від 17 вересня 2008 року), поступового наближення до правил та рекомендацій ЄС у сфері корпоративного управління, сприяння дотриманню міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

У сфері фінансових послуг передбачається здійснення підготовки до імплементації *acquis* ЄС, зазначеного у відповідних додатках до Угоди про асоціацію; співпраця для забезпечення ефективно імплементації пруденційних регуляторних рамок для фінансових ринків та нагляду, які відповідають стандартам, що є в ЄС; заохочення співробітництва наглядових органів України та ЄС, особливо з обміну та розкриття інформації; розвиток національного законодавства щодо запобігання й протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, зокрема, шляхом імплементації 40 Рекомендації та 9 Спеціальних рекомендацій FATF (*Financial Action Task Force* — Цільова група фінансової дії), а також відповідного законодавства ЄС в боротьбі із відмиванням грошей та фінансуванню тероризму (крім того, положень Директиви 2005/60/ЄС про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей та фінансування тероризму; Директиви 2006/70/ЄС; Регламенту ЄС 1781/2006; Регламенту ЄС 1889/2005). Також передбачається тісна співпраця з FATF, Радою Європи, MoneyVal (*Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism* — Експертна група Ради Європи з оцінки заходів боротьби з відмивання коштів та фінансування тероризму), а також відповідними органами в державах-членах ЄС, та підписання меморандумів про взаєморозуміння між органами фінансової розвідки України й держав-членів ЄС.

Співробітництво у сфері інформаційного суспільства спрямоване на сприяння підготовці до імплементації *acquis* ЄС, зазначених у відповідних додатках до Угоди про асоціацію, та підтримку України шляхом проведення оцінювання відповідності *acquis* ЄС Проекту закону про електронні комунікації, переданого до парламенту у грудні 2008 року; зміцнення незалежності й адміністративної спроможності національного регулювання у цій галузі, а також гарантування чесної конкуренції на ринках за підтримки проектів Твіннінг, уключаючи участь регуляторів ЄС; обмін інформацією та досвідом реалізації ініціативи ЄС «2010» для розробки і впровадження в Україні електронних стратегій, уключаючи впровадження Національної концепції розвитку телекомунікацій і державної програми «e-Україна».

У галузі туризму планується започаткувати регулярний діалог із питань, закріплених у розділі про туризм Угоди про асоціацію.

У сферах, пов'язаних із сільським господарством та розвитком сільської місцевості, передбачено співпрацю з підготовки до імплементації *acquis* ЄС, зазначених у відповідних додатках до Угоди про асоціацію. ЄС надасть Україні підтримку в розробці та імплементації нового плану дій, щоб наблизити сектор до політик і законодавства ЄС у цій сфері. Співпраця має охопити наукові дослідження, використання біотехнологій у сільському господарстві, відновлення та збереження природних ресурсів, вивчення досвіду ЄС із переходу до забезпечення прямої підтримки виробникам сільськогосподарської продукції.

Кооперація в галузі рибальства та морської політики має бути спрямована на забезпечення стабільності рибальства в Чорному морі відповідно до екосистемного підходу до управління рибальством, обмін найкращими практиками щодо інтегрованого підходу до морських справ, створення координаційної структури в уряді України, визначення сфер спільного інтересу для майбутнього співробітництва в контексті Інтегрованої морської політики ЄС.

Наукове й технологічне співробітництво здійснюватиметься на засадах пролонгації та активізації виконання Угоди між Україною та ЄС із розширення участі ук-

раїнських дослідницьких установ у проектах Сьомої рамкової програми з досліджень, використання наувних інструментів (Угода між Україною та ЄС про наукове й технологічне співробітництво, *INCO-Nets*) із метою підготовки до можливої асоційованої участі України в Рамковій програмі з досліджень.

У космічній сфері запроваджується регулярний діалог із питань, передбачених розділом про космос Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Захист прав споживачів здійснюватиметься з огляду на підготовку до імплементації *acquis* ЄС, зазначеного у відповідних додатках до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Передбачається посилення адміністративної спроможності застосування законодавства щодо захисту прав споживачів в Україні, зокрема, шляхом навчання та технічної допомоги в рамках програми TAIEX (*Technical Assistance and Information Exchange* – Інструмент технічної допомоги та обміну інформацією) для українських органів державної влади (включаючи судову та законодавчу гілки влади), а також для неурядових громадських організацій щодо адаптації законодавства ЄС, його подальшого впровадження та застосування.

Соціальне співробітництво здійснюватиметься для підготовки до імплементації *acquis* ЄС у сферах гендерної рівності, недискримінації, охорони здоров'я та безпеки праці, трудового законодавства й умов праці, зазначених у відповідних додатках до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Заплановано твіннінгові обміни з державними службами зайнятості держав–членів ЄС; упровадження національних програм щодо гідної праці між Міжнародною організацією праці (МОП) і Україною; заохочення як тристороннього, так і двостороннього діалогу та зміцнення спроможності соціальних партнерів, зокрема в рамках TAIEX; сприяння укладенню угод між Україною та країнами–членами Союзу з питань координації соціального захисту робітників – громадян України, які легально працюють у державах–членах ЄС.

Охорона здоров'я передбачатиме проведення реформи галузі; підготовку до впровадження в Україні *acquis* ЄС у сфері охорони здоров'я, зокрема тих, що зазначені у відповідних додатках до Угоди про асоціацію; обмін найкращими практиками із впровадження Рамкової конвенції ВООЗ із боротьби проти тютюну та Міжнародних медико-санітарних правил; участь у мережах і робочих групах у галузі охорони здоров'я ЄС, наприклад, у щорічному засіданні з питань інформації з охорони здоров'я та Європейському Дорадчому органі з питань ВІЛ/СНІДу; розвиток співробітництва з Європейським центром профілактики та контролю за хворобами.

Співпраця у сфері освіти, навчання молоді здійснюватиметься шляхом спільної роботи та обмінів із метою сприяння подальшій інтеграції України до Європейського простору вищої освіти в контексті її членства в Болонському процесі; роботі в напрямі взаємного визнання академічних та професійних кваліфікацій, дипломів і сертифікатів про освіту; підтримки України у наближенні її системи професійно-технічної освіти до процесу модернізації структур професійно-технічної освіти ЄС, що проходить у рамках Копенгагенського процесу та через такі інструменти, як Європейська система кваліфікацій (ЄСК), Європейська залікова система для закладів професійно-технічної освіти (ЄЗЗПО) та Європейська система гарантування відповідності якості професійно-технічної освіти (ЄСГВПО); просування міжкультурного діалогу та підтримки громадянського суспільства, зокрема через програму «Молодь у дії» (2007–2013 роки).

У галузі культури заплановано заходи, необхідні для набуття чинності в Україні Конвенції ЮНЕСКО про охорону й заохочення розмаїття форм культурного самовираження. Передбачено участь українських діячів культури у програмах культурного співробітництва (Культурна програма Східного партнерства та майбутнє вікно ЄПС у рамках Культурної програми).

Передбачено співпрацю у сфері спорту й фізичної культури шляхом обміну інформацією та кращими практиками.

Співробітництво з питань громадянського суспільства спрямовуватиметься на ознайомлення зацікавлених сторін українського громадянського суспільства з процесом консолідації та діалогу між соціальними партнерами в ЄС для подальшої інтеграції громадянського суспільства до політичних процесів в Україні.

Транскордонна та регіональна кооперація передбачає імплементацію Меморандуму про взаєморозуміння для започаткування діалогу в питаннях регіональної політики й розвитку регіонального співробітництва, посилення співпраці в рамках регіональних та транскордонних програм між Україною та ЄС для зменшення дисбалансу в розвитку відповідних регіонів та забезпечення їхнього процвітання.

Аудіовізуальні питання пов'язані з підготовкою до імплементації *acquis* ЄС, передбаченого у відповідних додатках до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема Директиві 2007/65/ЄС від 11 грудня 2007 року щодо аудіовізуальних медіапослуг, якою внесено зміни до Директиви 89/522/ЄС щодо координації окремих положень, закріплених законом, нормативними актами або адміністративними діями в державах–членах щодо телевізійного мовлення, а також вивчення можливої участі нашої держави у програмі ЄС «Медіа» одразу після укладення Рамкової угоди про участь України у програмах ЄС.

Участь у програмах та агентствах ЄС відбуватиметься на засадах укладеної в майбутньому Рамкової угоди, яка надасть Україні можливість долучатися до програм ЄС шляхом їхньої імплементації через окремі робочі домовленості.

Фінансування ПДА здійснюється за рахунок ресурсів, наданих Україною та ЄС, які виділено для втілення погоджених пріоритетів. У випадку ЄС відповідна підтримка має бути надана в контексті загальних пріоритетів надання допомоги Україні як частина загального фінансування, доступного для потреб нашої держави, за повного дотримання відповідних імплементаційних правил і процедур надання зовнішньої допомоги ЄС. Євросоюз також заохочуватиме міжнародних, урядових, ділових партнерів і представників громадянського суспільства сприяти впровадженню цілей та пріоритетів ПДА й допомагатиме їм у здійсненні цих завдань.

У рамках ПДА створено й відповідний інституційний механізм (п. 9). Основним органом співпраці є Спільний комітет, який діє на рівні старших посадових осіб. Він здійснює моніторинг та готує звіти, що стосуються оцінки прогресу імплементації ПДА, а також визначення майбутніх пріоритетів і будь-яких необхідних доповнень до Порядку денного. Спільний комітет проводить свої зустрічі щонайменше раз на рік. Кожна сторона може здійснювати власну оцінку прогресу імплементації ПДА незалежно від СК. Механізм Спільного комітету має бути відображений у заключних домовленостях у контексті переговорів щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Передбачена можливість створення комітетів для моніторингу співробітництва в окремих сферах.

По суті, ПДА практично заміняє Угоду про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС (УПС) [9], адже докладно регламентує сфери співпраці, за винятком створення ЗВТ. Документ робить можливим реалізувати погоджені напрями співпраці майбутньої Угоди про асоціацію, текст якої вже узгоджено.

Джерела

1. Визначення *acquis communautaire* див.: *Muraviov V. The Acquis Communautaire as a Basis for the Community Legal Order / Miskolc Journal of International Law*, 2007. – V. 4. – № 2.
2. Право Європейського Союзу: Підручник / За ред. В. І. Муравйова. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – С. 476–478.
3. Україна–Європейський Союз: Збірник міжнародних договорів та інших документів (1991–2009) / За заг. ред. С. О. Камишева (кер. групи) [та ін.]. – К.: Юстиніан, 2010. – С. 573–598.
4. *Шнирков О. І., Копійка В. В., Муравйов В. І.* Україна–Євросоюз: економіка, політика, право (Розділ у монографії). – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – С. 256–263.

5. Шпакович О. Вступ України до Європейського Союзу: переваги та перспективи // Віче. — 2011. — № 14. — С. 27–29.

6. COM (2004) 373 final. — General Affairs and External Relations Council (GAERC) 18/19, June 2007. — Strengthening the European Neighbourhood Policy / Presidency Progress Report. — [Електронний ресурс]. — http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/enp_progress-report_presidency-june2007_en.pdf

7. COM (2008) 823 final. — Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, 3.12.2008. — Eastern Partnership. — [Електронний ресурс]. — <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0823:FIN:EN:PDF>

8. Joint Declaration on the EU — Ukraine Association Agreement, 9 September 2008. — [Електронний ресурс]. — http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/102633.pdf

9. Official Journal of the European Union. — 1998, L. 49. — [Електронний ресурс]. — <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:1998:049:SOM:en:HTML>

10. UE-UA 1056/1/09 REV 1 — EU-Ukraine Association Agenda to prepare and facilitate the implementation of the Association Agreement. — [Електронний ресурс]. — http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/2010_eu_ukraine_association_agenda_en.pdf

Правові аспекти захисту персональних даних, які підлягають обробці в навчальному процесі

21

Михайло ПІЗАК,
аспірант кафедри конституційного
і порівняльного права
юридичного факультету УжНУ,
помічник-консультант
народного депутата України

«Хто володіє інформацією, той володіє світом», — сказав свого часу Натан Ротшильд. Інформація (знання) в сучасному світі — це головний, найцінніший, стратегічний ресурс, якісна сукупність якого є гарантом успішного й стабільного розвитку суспільства. А от спотворення інформації чи незаконне її поширення може призвести до серйозних негативних наслідків. Вважаємо, що якісне накопичення інформації, надійне її збереження та високоєфективне використання є найактуальнішою проблемою сьогодення.

Україна визначила одним із пріоритетних напрямів свого розвитку інтеграцію у світовий та європейський освітній простір, приведення системи освіти на державному й регіональному рівнях до європейських вимог. Одним із критеріїв створення якісної освіти, здобуття якої дало б змогу в подальшому працювати в будь-якій країні Європи чи навіть світу, є запровадження системи оцінювання, яка відповідатиме міжнародним стандартам. Окрім того, потрібно забезпечити належний захист персональних даних студентів і школярів на рівні закладу, регіону та держави відповідно до вимог Конвенції Ради Європи № 108 та Закону України «Про захист персональних даних».

Отже, мета цього наукового дослідження — напрацювання рекомендацій Верховній Раді України, профільному міністерству, підприємствам, установам та організаціям, які беруть участь в обробці персональних да-

них учнів, для вдосконалення законодавства у сфері захисту персональних даних у навчальному процесі.

Для досягнення результату дослідження ми виділили такі завдання:

— визначити, які персональні дані потребують захисту згідно із законодавством України у процесі навчання;

— установити критерії роботи та межі допуску уповноважених осіб до такого типу персональних даних на основі європейського досвіду;

— підготувати науково обґрунтовані пропозиції з удосконалення законодавства України для ефективного забезпечення права на захист персональних даних у навчальному процесі

Відповідно до статті 53 Конституції України кожен має право на освіту, а «повна загальна середня освіта є обов'язковою» [1]. Отже, всі, хто здобував повну загальну середню освіту, має уявлення про обіг персональних